

Lähteet

- KOTILAINEN, LARI 2007: *Kiellon lumo*. Suomi 193. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAURY, RITVA – SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 2008: Clause combining, interaction, evidentiality, participation structure, and the conjunction-particle continuum. The Finnish *että*. – Ritva Laury (toim.), *Crosslinguistic studies of clause combining. The multifunctionality of conjunctions* s. 153–178. Amsterdam: John Benjamins.
- SUOJANEN, MATTI K. 1985: *Mitä Turussa puhutaan? Raportti Turun puhekielen tutkimuksesta*. Turun puhekielen projektin julkaisuja 3. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen julkaisuja 23. Turku: Turun yliopisto.
- VILKUNA, MARIA 1997: Into and out of the standard language. The particle *ni* in Finnish. – Jenny Cheshire & Dieter Stein (toim.), *Taming the vernacular. From dialect to written standard language* s. 51–67. London: Longman.

Vuorovaikutuslingvistiikkaa kauppatieteellisessä kontekstissa

Marjukka Lehtinen: *Episteemisen auktoriteetin ja yhteisen ymmärryksen konstruointi kokouskeskustelussa. Fokuksessa -hAn-lausumat*. Aalto University publication series: Doctoral Dissertations 27/2012. Espoo: Aalto-yliopisto, Kauppakorkeakoulu, Viestinnän laitos 2012. 252 s. ISBN 978-952-60-4543-6.

Marjukka Lehtisen väitöskirjan tarkoituksena on ”selvittää, miten kieltä käytetään vuorovaikutuskäytäntöjen resursseina yrityksen sisäisessä kokouksessa” (s. 1). Kyseessä on kauppatieteellinen väitöskirja, jonka tutkimusalaksi on tiivistelmässä mainittu talouselämän viestintä. Empiirisen analyysin lähtökohdaksi on kuitenkin valittu erittäin pieni kielelli-

nen ilmiö: *-hAn*-liitepartikkeli ja sellaiset lausumat, joissa se esiintyy kokousvuorovaikutuksessa. Pääasiallisina menetelminä ovat etnometodologinen keskusteluanalyysi ja erityisesti vuorovaikutuslingvistiikka. Kauppatieteellisen kontekstin ja kielitieteellisen näkökulman välisestä suhteesta syntyy työhön jännite, joka on hedelmällinen, mutta toisaalta ongelmallinenkin.

Väitöskirja on jaettu kymmeneen lukuun. Johdantoluvun jälkeen työn tieteellinen konteksti esitellään luvuissa kaksi ja kolme. Luvut neljä ja viisi ovat menetelmään liittyviä lukuja. Empiirinen analyysi esitellään seuraavissa neljässä luvussa (6–9), ja viimeinen luku sisältää yhteenvedon ja pohdintoja.

Strategia- ja kokoustutkimus tieteellisinä konteksteina

Työn tieteellinen konteksti on kahtalainen. Yhtäältä se on liitetty kokoustutkimukseen (luku 2), toisaalta strategia-
tutkimukseen (luku 3). Erityisesti strategia on kauppatieteellisen organisaatio-
tutkimuksen käsite. Organisaatiotutkimuksen piirissä ei juurikaan ole analysoitu
aktuaalista vuorovaikutusta (ks. kuitenkin Samra-Fredericks 2010), mutta enenevässä määrin strategiaa on tarkasteltu käytäntöjen (Jarzabkowski & Seidl 2008) ja diskurssin (Mantere & Vaara 2008) näkökulmasta. Lehtinen referoi tähän suuntaukseen liittyvää kirjallisuutta ja pohtii muun muassa strategian merkityksellistämistä ja strategista toimijuutta. Kokoustutkimusta esitellään luvussa kaksi. Tässäkin luvussa pääpaino on organisaatiotutkimuksellisessa kokoustutkimuksessa. Keskeinen on ajatus kokouksesta organisatorisena episodina (Jarzabkowski & Seidl 2008). Luvussa käydään läpi myös keskusteluanalyyttistä tutkimusta esimerkiksi puheenjohtajan toiminnasta ja päätöksenteosta kokouksissa. Nämä tutkimustulokset asetetaan kuitenkin sellaisten yleisempien teemojen kuin auktoriteettisuhteiden ja johtamisen kontekstiin.

Tutkimuskysymykset on esitetty selkeästi ja yksityiskohtaisesti (s. 23–24). Ensin esitetään päätavoite ja sen jälkeen alakysymykset, jotka on jaettu valaisevasti neljään osaan: 1) kieliopilliseen rakenteeseen liittyvät kysymykset, 2) sekvenssirakenteeseen liittyvät kysymykset, 3) episoditason kysymykset ja 4) strategiakäytäntöihin liittyvät kysymykset. Tavoitteenasettelu kuvastaa työn varsin haastavaa asetelmaa: siinä pyritään etenemään kieliopin tasolta keskustelun-

analyttisen toiminnan tason kautta kohti organisaatiotutkimuksellisia näkökulmia ja lopulta osallistumaan kirjallisuudessa käytävään keskusteluun.

Aineisto ja menetelmä

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona on kaksi yrityksen sisäistä kokousta, joiden yhteiskesto on noin neljä tuntia. Lisäksi Lehtinen ilmoittaa käyttäneensä kolmatta kokousta vertailuaineistona. Aineistosta löytyy tutkimuksen kohteena olevia partikkeleita 177. Aineisto on keskusteluanalyttiseen tutkimukseen melko pieni. Kun sitä kuitenkin tarkastellaan monesta näkökulmasta, voi sitä pitää riittävänä. Kokoukset on valittu suuremmasta aineistosta, joka on kerätty laajempaa tutkimushanketta varten. Valinta vaikuttaa sattumanvaraiselta: pääasialliseksi valintakriteeriksi Lehtinen esittää sen, että hän osallistui juuri näiden kokousten litterointiin. Kokous A on varsin tyypillinen operationaalinen kokous, joka pidetään yrityksen tiloissa ja jossa keskustellaan ajankohtaisista kysymyksistä. Toinen kokouksista pidetään yrityksen ulkopuolisissa tiloissa, ja se on osa prosessia, jossa määritellään yrityksen arvoja. Kokoukset ovat siis luonteeltaan melko erilaisia. Kun aineisto on näinkin pieni, olisi ehkä ollut viisampaa valita tarkastelun kohteeksi samantyyppiset kokoukset.

Keskusteluanalyttistä menetelmää kuvataan luvussa neljä. Siinä esitellään menetelmän teoreettiset lähtökohdat ja peruskäsitteet. Tarkemmin pohditaan institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimusta ja episteemisen auktoriteetin käsitettä. Tutkimuksen kannalta keskeiset seikat tulevat esitellyksi. Luvussa on kuitenkin jonkin verran hajanaisuutta. Erityi-

sesti alaluku 4.2., jossa esitellään keskeiset käsitteet, voisi olla toisinkin rakennettu. Lehtinen aloittaa preferenssijäsennyksestä (4.2.1.). Mielestäni olisi ollut parempi ensin määritellä peruskäsitteet, kuten vuorottelujäsennys, sekvenssijäsennys ja vieruspari, ja edetä sitten vasta preferenssijäsennykseen. Nyt käy niin, että peruskäsitteet tulevat esille vähän siellä täällä.

Syntaktisen ja sekventiaalisen tason tulokset

Empiirinen analyysi on jaettu tutkimustavoitteiden mukaisesti neljään lukuun. Luvussa kuusi esitellään syntaktinen analyysi, luvussa seitsemän sekvenssitason analyysi, luvussa kahdeksan episoditaso ja luvussa yhdeksän strategiikäytäntöihin liittyvät huomiot.

Syntaktisesta näkökulmasta (luku 6) Lehtinen tarkastelee sitä, millaisiin syntaktisiin konstruktioihin *-hAn*-liitepartikkeli aineistossa liittyy. Analyysi osoittaa, että monet näistä konstruktioista – esimerkiksi *jos-niin*-ehtorakenne ja *kyllä*-partikkelin sisältävät rakenteet – ovat sellaisia, jotka sopivat argumentoivaan puheeseen. Tulokset ovat kielioopin tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia.

Sekvenssitason tarkastelun tärkeimpänä tuloksena on, että *-hAn*-lausumat esiintyvät tiedonantojen ja kannanottojen yhteydessä. Lausumat voivat olla itsessään tiedonantoja tai kannanottoja tai – vielä useammin – niiden avulla voidaan perustella ja taustoittaa kannanottoja. Nämä havainnot osoitetaan vakuuttavasti todeksi. Toisaalta analyysi voisi olla syvällisempääkin. Erityisesti puhe episteemisestä auktoriteetista on välillä yksioikoista; lukijalle ei käy selväksi, mikä on nimenomaan *-hAn*-lausuman rooli puhujan episteemisen auktoriteetin näkö-

kulmasta. Lehtinen näyttäisi oletettavan, että *-hAn*-lausuman käyttö aina ikään kuin lisää puhujan auktoriteettia. Mutta onko välttämättä aina näin? Osoittaako puhuja sillä omaa auktoriteettiaan? Voisiko ajatella niinkin, että hän rajaa omaa auktoriteettiaan kutsumalla muutkin mukaan tietäjiksi? Voisiko olla niin, että nimenomaan tämä jaetun auktoriteetin rakentaminen tekee *-hAn*-lausuman kyseenalaistamisen niin vaikeaksi? Tämän-tyyppisiä kysymyksiä olisi voinut pohtia enemmän. Analyysissa olisi myös ollut hyvä hyödyntää enemmän episteemiseen auktoriteettiin liittyvää aikaisempaa tutkimusta.

Kieli, sekventiaalisuus ja organisaatio

Luvuissa kahdeksan ja yhdeksän Lehtinen osoittaa, että tutkittavat kokoukset, ja myös *-hAn*-lausumat, liittyvät organisaation toimintaan myös kokousten ulkopuolella ja erityisesti organisaation strategiaan käytänteisiin. Nähdäkseni tässä on väitöskirjan olennaisin uusi anti. Kuten edellä kävi ilmi, organisaatiotutkimuksellisessa kokoustutkimuksessa tai strategia-tutkimuksessa ei ole juurikaan aikaisemmin tarkasteltu keskustelukäytänteitä, eikä varsinkaan yksittäisiä kielellisiä ilmauksia osana kokouksen käytänteitä. Lehtisen tutkimus tuo tälle areenalle uuden ja tuoreen näkökulman.

Näkökulma on uusi myös keskusteluanalyttisen kokoustutkimuksen kannalta. Viime aikoina kokouksia on tutkittu keskusteluanalyysin piirissä enenevässä määrin (ks. esim. Asmuß & Svennevig 2009; Svennevig 2012). Pääosin näissä tutkimuksissa on kuitenkin keskitytty tutkimuksen sisäiseen rakenteeseen ja osanottajien roolien rakentumiseen kokouk-

sen aikana. Tuloksia ei riittävästi ole liitetty yleisempiin organisatorisiin käytänteisiin.

Syväällisempi näkemys episteemisestä auktoriteetista olisi mahdollistanut analyttisemmänkin pureutumisen vuorovaikutuksen ja organisatoristen rakenteiden väliseen suhteeseen. Esimerkiksi Raymond ja Heritage (2006) ovat pohtineet episteemisen auktoriteetin suhdetta sellaiseen kulttuuriseen identiteettiin kuin isovanhemmuuteen.

Tutkimusta lukiessa mietitytti myös näkökulman valinta. Vuorovaikutuslingvistiikan ja institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimisen yhdistäminen on nähdäkseni ylipäätään haastavaa. Parhaiten se onnistuu silloin, kun kielellisten aineiden analyysi sidotaan tiettyihin institutionaalisen vuorovaikutuksen kannalta olennaisiin toimintoihin (ks. esim. Korpela 2006). Näyttäisikin siltä, että episteemistä auktoriteettia olisi ollut helpompi lähestyä, jos tietyn partikkelin sijaan ensisijaiseksi näkökulmaksi olisi valittu jokin toiminto, esimerkiksi kannanotto tai tiedonanto, ja *-hAn*-lausumia olisi tarkasteltu osana yleisempää näkemystä valitun toiminnon roolista kokouskeskustelussa. Tällöin myös kytkös organisaation rakenteisiin olisi ollut helpompi löytää. *-hAn*-partikkeli liittyy niin monenlaisiin toimintoihin, että kokonaisuus jää hieman hajanaiseksi.

Joka tapauksessa Lehtisen tutkimusta voi pitää erinomaisena sillanrakentajana kielitieteen ja organisaatiotutkimuksen välillä. Toivoa sopii, että se saa lukijoita

paitsi kielen- ja diskurssintutkijoiden myös organisaatiotutkijoiden piirissä.

ESA LEHTINEN
etunimi.sukunimi@uva.fi

Lähteet

- ASMUß, BIRTE – SVENNEVIG, JAN 2009: Meeting talk. An introduction. – *Journal of Business Communication* 46 s. 3–22.
- JARZABKOWSKI, PAULA – SEIDL, DAVID 2008: The role of meetings in the social practice of strategy. – *Organization Studies* 29 s. 1391–1426.
- KORPELA, EVELIINA 2006: *Oireista puhuminen lääkärin vastaanotolla. Keskustelunanalyttinen tutkimus lääkärin kysymyksistä.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1111. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MANTERE, SAKU – VAARA, EERO 2008: On the problem of participation in strategy. A critical discursive perspective. – *Organization Science* 19 s. 341–358.
- RAYMOND, GEOFFREY – HERITAGE, JOHN 2006: The epistemics of social relations. Owning grandchildren. – *Language in Society* 35 s. 677–705.
- SAMRA-FREDERICKS, DALVIR 2010: The interactional accomplishment of a strategic plan. – Nick Llewellyn & Jon Hindmarsh (toim.), *Organisation, interaction and practice. Studies in ethnomethodology and conversation analysis* s. 198–217. Cambridge: Cambridge University Press.
- SVENNEVIG, JAN 2012: Interaction in workplace meetings. – *Discourse Studies* 14 s. 3–10.